

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 607/2018 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen yksityisestä varhaiskasvatuksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Emma Karin /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 607/2018 vp:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä rajoittaakseen yksityisten varhaiskasvatusyritysten voimantavoittelua ja

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta yksityisen hoidon tuki säilyy ajan tasalla ja kunnilla on aito mahdollisuus valita yksityisen hoidon tuen ja palvelusetelien välillä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Varhaiskasvatuksesta säädetään uudistetussa varhaiskasvatuslaissa (540/2018), joka tuli voimaan 1.9.2018. Varhaiskasvatuslakia ja sen asettamia velvoitteita ja tavoitteita sovelletaan sekä kunnan että yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon.

Kunnan järjestämisvelvollisuudesta säädetään varhaiskasvatuslain 5 §:ssä. Kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunta voi järjestää varhaiskasvatusta siten kuin kuntalain (410/2015) 8 ja 9 §:ssä säädetään. Kuntalain mukaisesti kunta tai kuntayhtymä voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelujen tuottajalta. Kuntalain nojalla kunta voi myös sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. Hankittaessa palveluja toiselta palveluntuottajalta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta.

Varhaiskasvatuslain 5 §:n mukaan varhaiskasvatuksessa voidaan antaa palvelun käyttäjälle sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukainen palveluseteli. Kunta tai kuntayhtymä on velvollinen suorittamaan yksityiselle palveluntuottajalle korvausta vain osoittamiensa henkilöiden käyttämistä lasten varhaiskasvatuspalveluista ja palveluseteliä käytettäessä hyväksymälleen yksityiselle palveluntuottajalle enintään palvelusetelin arvoon saakka.

Edellä todettujen säännösten valossa kunnat voivat päättää yksityisen toiminnan osuudesta palveluvalikossaan sekä siitä, minkä verran kunta tukee asukkaidensa yksityisten palvelujen käyttämistä. Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja perusopetukseen, mutta perusopetusta määrittelee oppivelvollisuus. Varhaiskasvatukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 607/2018 vp

Varhaiskasvatus ja perusopetus toteuttavat sekä sosiaalisia että sivistyksellisiä oikeuksia. Perustuslaki takaa kaikille maksuttoman perusopetuksen. Perusopetuslaissa on nimenomaisesti säädetty, että perusopetusta ei saa järjestää voiton tavoittelun tarkoituksessa. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut perustuvat perheen tuloihin, perheen kokoon ja lapsen varhaiskasvatusaikaan. Kunnan järjestämän varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen enimmäismääristä säädetään laissa varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016). Yksityisen varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja ei säädellä kyseisellä lailla, vaan ne perustuvat palveluntuottajan ja asiakkaan väliseen sopimukseen. Yksityinen varhaiskasvatus on ilmoituksenvaraista toimintaa, eikä palveluntuottaja saa aloittaa toimintaansa tai tehdä siihen olennaisia muutoksia ennen kuin kunta on todennut laissa säädettyjen vaatimusten täyttyvän. Kunnat ja muut varhaiskasvatuksen valvontaviranomaiset voivat varmistaakseen valvontansa tehokkuuden määrätä palveluntuottajalle seuraamuksia - aina toiminnan keskeytys- ja kieltouhkaan asti.

Palveluntuottajan tulee täyttää varhaiskasvatuslain 43 §:ssä säädetyt yleiset edellytykset, jotka koskevat palveluntuottajan taloudellisia ja ammatillisia toimintaedellytyksiä. Palveluntuottajan on nimettävä päiväkodille ja perhepäivähoitoon vastuuhenkilö (45 §) ja laadittava omavalvontasuunnitelma (48 §) varhaiskasvatustoiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi. Vastuuhenkilö vastaa siitä, että toiminnan edellytykset täyttyvät.

Opetus- ja kulttuuriministeriö selvitti vuonna 2015 joulukuussa tehdyllä kyselyllä kuntien näkemyksiä yksityistä varhaiskasvatuspalveluista (OKM julkaisuja 2017:3). Selvityksen tulosten mukaan kunnat näkevät, että yksityiset palvelut ovat kustannustehokas ja perheiden valinnanvapautta lisäävä tapa tuottaa varhaiskasvatuspalveluja. Kunnista 27 mainitsi, että yksityisten palvelujen tukeminen tulee kunnalle edullisemmaksi kuin kunnan itse järjestämiin palveluihin investoiminen. Kunnat säästyvät esimerkiksi kiinteistöinvestoinneilta. Yksityiset palvelut nähtiin myös joustavana tapana tuottaa varhaiskasvatuspalveluja etenkin silloin, kun palvelujen tarve vaihtelee.

Selvityksen ajankohtana kunnista 142 alueella oli yksityisen tahon tuottamaa varhaiskasvatusta. Näistä kunnista puolet ilmoitti, että yksityisen varhaiskasvatuksen osuus oli alle 10 prosenttia kunnan kaikista varhaiskasvatuspalveluista ja puolet näistä kunnista puolestaan ilmoitti, että yksityisen osuus oli yli 10 prosenttia. Kolmanneksessa kuntia ei ollut lainkaan yksityisiä varhaiskasvatuspalveluja. Selvityksen ajankohtana vain yhdessä kunnassa yksityisen toiminnan osuus oli yli 40 prosenttia.

Yksityisen tahon tuottaman varhaiskasvatuksen osuus on lisääntynyt viime vuosina. Varhaiskasvatuksen volyymissä yksityisen toiminnan osuus on kuitenkin vielä verrattain vähäistä. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2017 tilastotietojen (Tilastoraportti: 32/2018) mukaan Suomessa oli kaikkiaan 247 968 lasta varhaiskasvatuksessa vuonna 2017, eli noin 71 prosenttia 1–6-vuotiaista lapsista oli joko kunnan järjestämässä tai yksityisessä varhaiskasvatuksessa. Kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa osallistui 84,3 prosenttia kaikista varhaiskasvatukseen osallistuneista lapsista. Varhaiskasvatuksen palveluseteliä käytti 9,5 prosenttia (23 449 lasta) kaikista varhaiskasvatukseen osallistuneista lapsista. Yksityisen hoidon tuen piirissä oli puolestaan 6,3 prosenttia (15 587 lasta) varhaiskasvatuksessa olevista lapsista.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 607/2018 vp

Yksityisen hoidon tuesta sekä muista lastenhoidon tuista säädetään laissa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996, jälj. tukilaki). Tukilain (9 §) mukaan kunnat rahoittavat lastenhoidon tuet pääosin itse.

Tukilain mukaan lakisääteiset yksityisen hoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä maksetaan jokaisesta tukeen oikeuttavasta lapsesta. Yksityisen hoidon tukea voidaan maksaa kunnan päätöksen mukaisella määrällä korotettuna (ns. kuntalisä). Kuntalisän määrästä ja ehdoista päättää kunta. Kunnalla on siis mahdollisuus ohjata yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen käyttöä kuntalisän kautta.

Suomen Kuntaliiton vuonna 2018 toteuttamaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen kuntalisät ja palveluseteli-kyselyyn vastasi Manner-Suomen kunnista 86 prosenttia. Kyselyn mukaan yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksetaan 44 prosentissa kyselyyn osallistuneista kunnista (97 kuntaa). Yksityisen hoidon tuen kuntalisää maksetaan erityisesti suurissa ja keskisuurissa vähintään 20 000 asukkaan kunnissa. Kyselyn mukaan kuntalisän suuruus vaihtelee kokopäivähoidossa 50–1210 euron välillä hoitomuodosta riippuen. Lisän suuruuteen voivat vaikuttaa hoitomuodon ja vanhempien tulojen lisäksi lapsen ikä sekä hoitoaika. Alle 3-vuotiaiden kuntalisän suuruus/lapsi vaihteli 90-1210 euron välillä hoitomuodosta riippuen kokopäivähoidossa ja yli 3-vuotiaiden kohdalla kokopäivähoidossa vaihteluväli oli 50-800 euroa/lapsi hoitomuodosta riippuen.

Kuntaliiton kyselyyn vuonna 2018 vastanneista kunnista 30 prosenttia (75 kuntaa) ilmoitti, että kunnassa on käytössä palveluseteli varhaiskasvatuspalveluissa. Palvelusetelin käyttö näyttää kyselyn mukaan olevan kasvussa: esimerkiksi vuonna 2016 palveluseteliä käyttäviä kuntia oli huomattavasti vähemmän, yhteensä 48 (19 prosenttia) kuntaa. Palvelusetelin käyttöönotto oli suunnitelmassa vuonna 2018 27 (11 prosenttia) kunnassa, kun vuonna 2016 16 kuntaa (6 prosenttia) suunnitteli palvelusetelin käyttöönottoa. Kuntaliiton kyselyn mukaan varhaiskasvatuksen palvelusetelien suuruus vaihtelee kunnasta riippuen 408-1115 euron välillä. Alimmillaan setelin arvo oli 69 euroa ja korkeimmillaan 3630 euroa. Kiinteähintaisen palvelusetelin arvo vaihteli 731-1347 välillä ja tulosidonnainen palveluseteli oli alimmillaan 69 euroa ja suurimmillaan 3630 euroa. Palvelusetelin arvoon vaikuttavat erilaiset, esimerkiksi lapsen ikään, hoitoaikaan tai erityiseen tukeen perustuvat kertoimet.

Perhevapaajärjestelmän uudistamisen tarve on Suomessa laajalti tunnustettu. Varhaiskasvatus, palvelusetelijärjestelmä sekä lastenhoidon tuet ovat olennainen osa pienten lasten hoidon tuki- ja palvelujärjestelmää. Niiden mahdollisten uudistamistarpeiden kartoittaminen sopisi luontevasti tulevalle vaalikaudella toivottavasti käynnistyvän perhevapaaudistuksen yhteyteen.

Helsingissä 21.2.2019

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen